

Черкашин О.В.

здобувач,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(м. Старобільськ)

З ІСТОРІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ПОЖЕЖНІЙ БЕЗПЕЦІ

Готовність дитини до самостійного прийняття рішень на основі найпростіших дій – це передумова успішної реалізації самозахисту життя від пожежної небезпеки. Виходячи з цього, готовність молодшого школяра до самозахисту є багатограним поняттям, що виражається через придбання певних знань, умінь та навичок для самостійного прийняття рішень. Документально фіксуемий процес роботи з підлітками в напрямку пожежної безпеки починається з 1910 року, це основа, де бере свій початок практична робота з навчання дітей протипожежній грамоті. Вперше затверджується Положення про навчання дітей пожежній справі, що включає прийоми рятування та саморятування, гасіння пожежі, роботі з драбиною і мотузкою, установленню пожежної труби, а також правил безпечної поведінки з вогнем та елементарних прийомів надання першої медичної допомоги [4, с. 16]. Така робота проводилася з дітьми зі згоди батьків на підставі утворених дитячих пожежних «потішних загонів», що засновувалися при добровільних пожежних товариствах і дружинах, які згодом об'єдналися у велику організацію. З 1912 дитячі пожежні команди були включені до реальної пожежної професійної діяльності. Кожна команда налічувала 27 юнаків. І вже протягом 1912-1913 рр. кожна юна пожежна команда – професіоналів по 12 разів виїжджала на гасіння пожеж, за що отримували похвальні листи. Влітку 1914 року був організований дитячий учбовий загін. Учасники загону мали доросле пожежне спорядження, тож «пишалися справжніми мідними касками, що сяяли на сонці, та нагрудними

значками» [2, с. 44]. Етап подальшого формування та розвитку у дітей практичних знань та вмінь пов'язаний з виданням у 1926 році інструкції про формування при добровільних пожежних організаціях «загонів юних дружинників», де діти під наглядом співробітників пожежної охорони гралися у пожежників. Виділяються кошти на перші друківані видання у вигляді буклетів на протипожежну тематику, по яким навчали дітей пожежній справі та згодом самі проводили масово-роз'яснювальну роботу серед населення [1]. Період 1930-1940 років характеризується поглибленим навчанням дітей діям у разі виникнення пожежі. Вже осінню 1941 року були сформовані комсомольські молодіжні полки з протипожежної оборони, серед яких було чимало й дівчат. Штабом з пожежогасіння був розроблений спеціальний план відпрацювань та дій, який направлений на відпрацювання практичних навичок – прийоми гасіння бомб та правильне використання протипожежного спорядження [3]. У 1957 році затверджується та вводиться в практику Положення про юні добровільні пожежні дружини та започатковується рух юнацьких добровільних пожежних дружин. На той час у складі юних пожежних дружин налічувалось 175 тисяч школярів.

Проведення виховної роботи з основ пожежної справи серед дітей в літніх таборах другої половини ХХ століття стало традиційною формою роботи пожежних та добровільних пожежних дружин. З молодшими школярами проводили бесіди, вікторини, різноманітні ігрові конкурси. Для дітей показували вистави, нагороджували за кращий малюнок та показували мультфільми. Основним завданням таких заходів було формування у дітей знань про пожежну безпеку, попередження виникнення пожеж, а також придбання навичок з алгоритму правильних дій. Така виховна робота з дітьми дозволила в період 1961-1964 рр. зменшити виникнення пожеж та загибелі і травмування на них дітей на 29%, що підтверджується статистичними даними [4, с. 22]. З 1969 року в Ради добровільних пожежних товариств уведена посада інструктора по роботі з дітьми. У тому ж році пройшли перші Всесоюзні змагання серед юних пожежників. Протягом 1970-1980 р.р. молодшим школярам члени добровільних

пожежних дружин передавали свої знання у вигляді змагань під різними девізами, що включали в себе «Естафету добрих справ», маршрути: «Бережи житловий будинок», «Зупини малюка», «Бережи ліс та врожай», «Ялинка», «Школа», «Мій молодший друг», «Мікрорайон», «Зелений друг», «Врожай», «Пошук», «Тривога», «Вогонь (будинок, вулиця, квартира)». Всесоюзний збір актива дружин юних пожежних підвів підсумки роботи команд протягом 1982-1983 рр., на якому прийняли участь більш 80 тисяч дружин. За результатами засідання та статистичними даними протягом цих років було зниження виникнення пожеж з причини дитячих пустощів з вогнем, а також зниження травматизму та загибелі дітей на пожежах в цілому. Проте на засіданні продовжується обговорення питань виховної роботи з дітьми у сфері пожежної безпеки та доручаються конкретні завдання перед дружинами юних пожежних, що включають роботу щодо опікування над дітьми як дошкільного віку так і молодших класів, аби не допустити виникнення пожеж від забав з вогнем. У 1986 році на зборах Відомчої Державної пожежної охорони, на якому прийняли участь представники освіти, пожежні наводять довідки про безпідставне зниження кількості дружин юних пожежних до 42 тисяч, що свідчить про стратегічне розуміння пожежно-профілактичної роботи з дітьми. Обговорюються питання про необхідність розвитку творчої складової в діяльності дружин юних пожежних на місцях та винаходу нових форм роботи, тому що досвід роботи кращих команд вивчається та розповсюджується серед населення та дітей недостатньо. Однак удосконаленню та запровадженню такої ідеї перешкодила загальні тенденції 1990 років. На чергових зборах представники Відомчої Державної пожежної охорони публічно заявили про формалізацію руху дружин юних пожежних, у тому числі про направлення дітей на участь у змаганнях, які ніякого відношення до юних пожежних не мали. Такий підхід зумовив руйнуванню унікальної моделі дитячого пожежного добровольчества. Відмова подальшої роботи представників Відомчої Державної пожежної охорони, а також добровольчих товариств та організацій, що підтримували змагання з дітьми, позбавило централізованої підтримки роботи

дружин юних пожежних в навчальних закладах. У зв'язку з цим, в цей період освітою розглядаються питання про позаурочні заняття з пожежної безпеки серед учнів шкіл та училищ. Розробляються та погоджуються методичні рекомендації Головним управлінням народної освіти. Заняття з школярами проводять підготовлені педагогічні фахівці з питань пожежної безпеки, запрошуються працівники пожежної охорони та добровільного пожежного товариства. Відповідальність за навчання дітей з основ пожежної безпеки була покладена на керівників середніх та спеціальних навчальних закладів.

Таким чином, виховна робота з дітьми у сфері пожежної безпеки дозволяє виокремити періоди 1910-1990 рр., які характеризуються як найбільш ефективними щодо формування у дітей знань про пожежну безпеку, протягом якого виховний протипожежний потенціал набув ефективного масштабу. Однак у 90-і роки ХХ століття на практиці відбувається перелом сформованої традиції з пожежно-профілактичної роботи підлітків, виховний потенціал та соціально-педагогічні передумови не знаходять належної реалізації, що і є зародженням проблеми формування у молодших школярів протипожежних знань. Відтак сьогодні це є актуальним напрямком для подальшого наукового пошуку.

Список використаних джерел:

1. Добровільне пожежне товариство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу до сайту: <http://dpou.info/>
2. Новичкова Н. Ю. Становление детского пожарного добровольчества в России в начале ХХ в. // Ярославский педагогический вестник. – 2012. – № 3. – Том 1 (Гуманитарные науки). – С. 42-46.
3. Рогачков Н. Б. Несгораемый город : исторические очерки из жизни столицы и ее огнеборцев (1147-1917 г.г.). – М. : ПожКнига, 2006. – 536 с., ил. – (История пожарной охраны).
4. Скрипник Л. Ю. Формирование у подростков навыков пожарной безопасности в системе дополнительного образования: дис. ... кандидата

педагогических наук : 13.00.02 / Скрипник Людмила Юрьевна. – Москва, 2010.
– 234 с.